

Про натхнення і надих

Зі священником ми зустрілися на Чернечій горі. Я прогулювався із псом, а він, очевидно, повертався зі своєї дачі. Впізнав мене – в церковній крамничці продаються мої книжки. В долину ми спускалися разом, стримано говорили про се, про те.

– Щось пишете? – запитав він.

– Як сказати? Давно приміряюся почати одну велику річ.

– Про що?

Я розповів у загальних рисах про задум роману "Мафтей". Там, до речі, одним із героїв має бути печерний монах, наставник зелейника Мафтея.

– Мені вже цікаво, – сказав священник. – Напишіть цю книжку.

Я ніяково пояснив, що нагромадив купу матеріалу, уявно бачу сюжет, повно вже готових фрагментів, але й досі не вибрав тональність розповіді, яка повинна вестися від головного героя. Тобто – немає ще іскри, як кажуть водії, щоб завівся двигун...

– Вам це дасться.

– Якщо Бог pomoже, – згодився я.

– Бог не пише книжок, – мовив священник із усмішкою. –

І не робить ні олівців, ні паперу.

– Так, але дає натхнення.

– Натхнення, – задумливо повторив священник, наче пробуючи слово на звук і смак. – То допоможіть Йому.

– Помогти? Чим?

– Аби натхнення прийшло за адресою...

Тепер ми всміхалися обидва.

...Правду кажучи, я не люблю цього слова – натхнення.

В його корені вчувається якийсь запахок. Знаю більш давнє і точніше слово – надих. Воно глибше, чи то пак вище. Бо Згори. А відтепер, з часу тієї прогулянки, додатково знаю, що його треба заслужити. Як, зрештою, все вартісне в цьому світі.

Молитви, що пахнуть яблуками

Баба Марта жила зі своєю старшою донькою, моєю тіткою Анцею. Тітка їздила на роботу до Іршави, працювала там посудомийкою у вокзальному буфеті. Звідти, крім помий у алюмінієвому бідончику, приносила загадкові, смачні слова – тамат, майнез, какава, шишляки, второе, каклета, совс, сільотка, хролка, туалет... Від тих слів віяло дивним ароматом, не зрівняним із іншими словами, якими розмовляли звичайні люди, що не мали щастя бути "фіціантками" чи "клеєнтами".

Буфет відкривали рано, тому баба стежила, щоб тітка не проспала.

– Вставай, дівко, білий день! – гукала вона зі своєї лежанки.

Іноді на гвалт прокидався і я. Визирав у вікно і нічого білого там не бачив. Але в баби, як і в когутів, був свій відлік часу і свої барви світу. Тітка, накинувши на плечі стару гуню, заходила в нетоплену світлицю під образи і починала молитися.

– Скоро відчитуй, – кидала баба, – сіни вистигають.

– Богородице Діво, радуйся, благодатная Маріє... не забути віддати Марії два рублі за олію... благословен плід... казав Симко, що візьме яблука по сорок – запросити п'ятдесят... Отче наш... да святиться ім'я Твоє... написати від свого імені заяву на міх муки... хліб наш насущний дай нам днесь... попросити кухарку лишати для мене окрайці з буханок і недоїдені булки... не введи в іскушення... напоум не гавкатися з уборщицею, що лінива, як гній невивезений... ізбави від лукавого... того мерзкого Фулитки, що совісті на макове зерня не має... яко Твоя сила й слава... най би той котел нещасний уже запаляли ниньки, і щоб дошила блузку та чортова Ліза... і бочка пива най кінчиться ще завидна, бо знову втрачу послідній автобус... амінь. Господи, помилуй і поможи...

Я прислухався, і здавалося, що молитви пахнуть яблуками. У світлиці (її називали "великою хижею") вся долівка була засипана яблуками.

– Бог не буде помагати такій грішниці, як ти, – бурчала баба зі своєї лежанки. – Немає Він більше діла, як твої дурниці слухати...

– Я знаю, – примирливо озивалася тітка Анця. – *Та коли я Його прошу допомогти в тому чи тому, згадую, що маю ниньки зробити...*

Поверталася вона пізно – останнім автобусом або попутками, якщо шофери мали "калимний день" і засиджувалися в буфеті до "псячих голосів". Урочисто передавала бабі посудину з поміями для поросяти і простягала на лавиці натруджені ноги. А відтак довго оповідала нам різні приключки на роботі. Про те, скільки вдалося за день переробити, що почула, що сама сказала, що про кого подумала.

Розповіді вражали мене емоційною насиченістю і бурхливістю загадкового буфетного життя.

"Все-таки бабка не має радію, – міркував я. – Бог прислухається до тітки вранці..." І засинав, чекаючи нових молитов, що пахли яблуками.

Про "жизню", яка тече

Свого діда Юрка я пам'ятаю слабо. Малорослий, щуплий, жилавий, сумноокий, у запраній сорочці і жорстких штанях, що могли стояти в кутку кілками. Був скупий у рухах і словах. І дуже скромний. Оббирав із кістки м'ясо і відкладав іншим, а сам задовольнявся хрящами і мозком. (Мої діти дивуються, звідки в мене поклик до самообмеження – М. Д.).

Дідові вуса і чуб завжди блищали – від випарів олії. Він працював сторожем у пекарні і додому завжди вертався з

двома буханками чорного хліба під пахвами. Дуже рано повертався. У вуличній пилюці лишалися за ним дві борозни від довгих сурових холош.

За роботою дід не тратився ("я роботи не голоден"), та коли вже брався за щось, трудився поважно, ретельно, доводячи "розбабране" до кінця. Любив казати: "Хто чому не майстер, той тому різник". Сам він не був майстром, але плекав мрію про майстерність. Як, зрештою, і я, його онук-письмовець, котрий ганяється за мріями і обіймає тіні.

– Як "жизня", Юрку? – зачіпав його на вулиці лахмітник Блест.

– Тече, – протяжно відповідав дід і простягав тому сіру пачку "Гуцульських".

Він любив (ніхто більше цього не робив) чистити вузький рівчак перед хатою – щоби притихла в споришах вода оживала, починала дзюрчати. Я захоплено дивився на оту роботу і, наслідуючи його голос, протяжно промовляв: "Тече, як "жизня..." Сумні сиві дідові очі тепліли, як попіл після багаття. Ми обидва були мрійниками – і тому розумілися. Коли діда не стало, потічок зовсім заглух, перетворився на смердючий шанець. "Жизня" і вода перестали текти одночасно.

При своїй неговіркості дід у доброму гуморі міг сказати про "жизню" й більше. Ціле довге речення: "Жизня така, як є, і буде такою, якою буде".

...З далекої і щемкої пам'яті течуть мені ці слова. І дедалі впевненіше розчищають рівчак мого прочитаного світогляду. Жива вода, яку не в змозі заглушити бур'яни хитромудрих філософій.